

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

Sema MUMCU^{1*},

Serap YILMAZ¹,

Tuğba DÜZENLİ¹

¹: Karadeniz Technical University, Faculty of Forestry, Department of Landscape Architecture, Trabzon

*: Corresponding Author. semamumcu@ktu.edu.tr

Abstract

The contributions of social life taking place at urban open spaces to city life and citizens directly affect the quality of life. It was suggested that public open spaces have multiple social benefits such as enhancing the sense of community, encouraging sociability, contributing to identity development, being a stage for democratic expressions, providing continuity from past to present. Existing researches showed that stationary activities like standing, sitting, leaning, and relaxing paves the way for social activities; the existence of stationary activities creates highly use and vitality in a public open space. Especially sitting and attendant activities are important for the success of public open spaces. Because only when opportunities for sitting exist can there be stays of any duration and engaging other activities. How sitting spaces which has such substantial role in the occurrence of social life must be designed? In this study subjects about the design of seating areas in public open spaces were considered in detail, discussed from different point of views and exemplified with existing literature. Various design issues under the groups of behavioral/functional, comfort, and perceptual/psychological factors were examined. As a result, it was determined that in the design process of seating furniture that aimed to encourage sociability various factor must be taken into account and evaluated.

Keywords: Urban open space, Seating Furniture, Sitting behaviour, Landscape design, Social interaction

Suggested Citation

Mumcu, S., Yılmaz, S., & Düzenli, T. (2017). The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 7(15). 1-16.

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

Extended Abstract

Public open spaces provide many functions and substantial benefits which meet human needs. These functions can be grouped as; enrichment of social life, enhancing the image of the city, improving urban landscape and physical environment, and providing economical support. In this study enrichment of social life was focused on and discussed with its relation to stationary activities and design of seating areas. The contributions of social life taking place at urban open spaces to city life and citizens directly affect the quality of life. It was suggested that public open spaces have multiple social benefits such as enhancing the sense of community, encouraging sociability, contributing to identity development, being a stage for democratic expressions, providing continuity from past to present. People's public life occurs in public open spaces in a complex set of forms and functions; accordingly, these spaces must be capable to contain diverse behaviour, uses and activities such as shopping, walking, and sitting, conversation, using the facilities to entertain, relax or even passing the time as daily activities, and also periodic festivities and events. Therefore the reasons for public open spaces to be successful were frequently considered, and why some of them were jammed and some others were vacant was analysed.

Physical features of the public space influence the extent and character of outdoor activities and defined as efficient design elements in outdoor spaces to encourage social interaction. Where a better physical framework is created, people can be attracted to stay outdoors and engage in conversations; outdoor activities tend to grow in number, duration and scope. The physical quality of public open space is important for increasing social interaction and proper landscape design can have an effect on the frequency of social interaction and can increase social ties between groups of people. Existing researches showed that stationary activities like standing, sitting, leaning, and relaxing paves the way for social activities;

the existence of stationary activities creates highly use and vitality in a public open space. The spaces without physical qualities that accommodate stationary activities are bound to be vacant and inanimate. Especially sitting and attendant activities are important for the success of public open spaces. Researches revealed that the highly used open spaces are the ones with more sittable places; people sit where there are places to sit, thus in these places more optional and social activities occur and this creates vitality. Because only when opportunities for sitting exist can there be stays of any duration and engaging other activities.

How sitting spaces which have such substantial role in the occurrence of social life must be designed? Depending on this importance some studies tried to define various features of seating areas and furniture. However studies focusing on the design of sitting spaces and investigate the issue deeply and from various perspectives are deficient. In this study the issues and criteria about seating design are presented in a wide extend and discussed from different point of views and exemplified with existing literature. The design, installation and maintenance of urban furniture which includes a wide range of seating types are important factors. Since people tend to interact with these public facilities in their daily lives well-planned and designed street furniture can provide important services and essential utilities that help to maintain and develop the social life. Therefore detailed information on seating areas has potential value for its practical benefits for environmental designers. Various design issues under the groups of behavioural/functional, comfort, and perceptual/psychological factors were examined. However, it is impossible to draw clear distinctions between these groups since some factors can be placed in more than one group, and therefore groups can be overlapped more or less. Behavioural/functional factors has included seating shape and variation in sitting behaviour, user differences; comfort factors has included climatic

comfort/environmental comfort, social comfort, material and amount of seating; perceptual/psychological factors has included psychological security, orientation and aesthetics, unity and identity As a result it was determined that in the design process of seating furniture that aimed to encourage sociability various factor must be taken into account and evaluated. Seating that respond to different needs and requests of different users; should provide variety in between being alone and social, must provide climatic, social, and material comfort, support psychological security and aesthetic needs, provide affordances for watching people and city life and contact

with natural elements, create unity with the space in which they are located in terms of design elements such as form, texture, colour, proportion etc. and contribute to formation of identity. Seating furniture which responds to these criteria promotes the physical quality of the public open space that it belongs to and thus contributes to city life positively by developing sociability.

Açık Mekânlardaki Oturma Donatılarının ve Yerlerinin Tasarımına İlişkin Faktörler

Sema MUMCU^{1*}, Serap YILMAZ¹, Tuğba DÜZENLİ¹

¹: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Trabzon.

*: Sorumlu Yazar, semamumcu@ktu.edu.tr

ÖZET

Kentsel açık alanlarda gerçekleşen sosyal hayatın kent yaşamına ve kentlilere katkısı yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Kentsel açık mekânların toplum olma duygusunu geliştirmek, sosyalleşmeyi teşvik etmek, kimliğin gelişimine katkıda bulunmak, demokratik dışavurumlara sahne oluşturmak, geçmişten günümüze sürekliliği sağlamak vb. gibi pek çok faydalar sağladığı belirtilmiştir. Araştırmalar bekleme, oturma, yaslanma, dinlenme gibi durağan etkinliklerin varlığının sosyalleşmeye yönelik etkinliklere zemin hazırladığını, bu etkinliklerin varlığının bir alanın kullanımını ve canlılığını ortaya koyduğunu belirtir. Özellikle oturma ve beraberinde gerçekleşen etkinlikler kentsel kamusal alanların başarısında önemlidir. Çünkü ancak oturmaya ilişkin fırsatların olduğu yerlerde insanların belirli bir süreyle durması ve diğer etkinliklere katılması mümkün olur. Sosyal hayatın oluşumunda bu denli önemli olan oturma yerlerinin tasarımı nasıl olmalıdır? Bu çalışmada kentsel açık mekânlardaki oturma yerlerinin tasarımına ilişkin hususlar detaylıca ele alınmış, farklı açılardan tartışılmış ve mevcut literatürle örneklendirilmiştir. Oturma yerlerinin tasarımına yönelik olarak davranışsal/işlevsel, konfor ve algısal/psikolojik başlıkları altında çok sayıda faktör tartışılmıştır. Sonuç olarak sosyalleşmeyi teşvik edecek oturma yerlerinin tasarımının çok sayıda faktörün değerlendirilmesi ve göz önünde bulundurulmasını gerektirdiği ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel açık mekân, oturma donatıları, oturma etkinliği, peyzaj tasarımı, sosyal etkileşim

Suggested Citation

Mumcu, S., Yılmaz, S., & Düzenli, T. (2017). Açık Mekânlardaki Oturma Donatılarının ve Yerlerinin Tasarımına İlişkin Faktörler. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 7(15). 1-16.

1. GİRİŞ

Kentsel açık mekânlar, insan gereksinimlerini karşılayan çok çeşitli işlevler ve somut faydalar sağlarlar. Bunlar şu ana başlıklar altında açıklanabilir: toplumsal yaşamın zenginleşmesi, kent imajının yükseltilmesi, kent peyzajının ve fiziksel çevrenin geliştirilmesi, ekonomiye destek sağlanması. Bu çalışma kapsamında da toplumsal yaşamın zenginleşmesi boyutuna odaklanılmış, durağan etkinlikler ve oturma yerlerinin tasarımı ile ilişkisi tartışılmıştır.

Kentsel açık alanlar sosyal etkileşime olanak sağladığında, çok sayıda kullanıcıyı etkinliklerini burada gerçekleştirmek üzere alana çektiğinde, buralarda bireysel ya da gruplar halinde geniş çeşitlilikte etkinlikler gerçekleştiğinde, bu alanlar rekreasyona elverişli olduğunda, demokratik ve fark gözetmeksizin engelliler ve seyyar satıcılar da dahil tüm sınıf ve yaşlardan insanlar için erişilebilir olduğunda başarılı olurlar (Nasution ve Zahrah, 2012; Project for Public Spaces, 2000; Rivlin, 1994; Whyte, 1980). Bu faktörler açık mekânlarda canlılık oluşturur. Canlılık, daha güvenli, daha arzu edilen ve daha çekici mekânların göstergesi olarak görülürken sosyal etkinlikler için daha fazla seçenek ortaya koyma kapasitesine sahiptir (Jalaladdini ve Oktay, 2012). Bu nedenle, çeşitli etkinlikler ve farklı kullanıcı gruplarıyla canlılık sağlayan, yüksek kullanım düzeyine sahip kentsel açık mekânların oluşturulması çok önemli ve vazgeçilmez bir durumdur.

Kentsel açık mekânlar başarılı bir şekilde işlev görmediklerinde sağladıkları tüm faydaları ve değerleri kaybederler. Son yıllarda kentsel açık mekânların tasarım kriterleri ya da mekânsal özellikleri, kullanıcı ve kullanım türlerine ilişkin çok çeşitli çalışmalar yürütülmüş; başarılı ve başarısız kentsel alanların mekânsal özellikleri ve kullanıcılarının çevreleriyle ilişkileri tespit edilmiştir. Kamusal/toplumsal hayatı ele alan bu çalışmaların sıklıkla bahsettiği konulardan biri kentsel açık mekânlardaki durağan etkinlikler ya da pasif katılımın sosyalleşme ile olan ilişkisidir. Kentsel açık mekânların canlılığı için bu etkinliklerin oluşumunu destekleyen mekânsal özelliklerin varlığı önemlidir. Özellikle ayakta bekleme, oturma,

yaslanma gibi etkinliklerin oluşumu; sohbet, etrafı ve gelip geçenleri izleme, diğer insanlarla birlikte sokak performanslarını izleme gibi sosyal etkinlikler için zemin hazırlar. Bu nedenle oturma ve yaslanma gibi davranışlar için olanaklıklar sağlayan mekânsal özellikler kamusal hayata ilişkin çalışmalarda sıklıkla dile getirilmiştir (Cooper Marcus ve Francis, 1998; Francis, 2003; Gehl, 1987, 2010; Project for Public Spaces, 2000; Whyte, 1980).

2. Kentsel Açık Mekânlardaki Sosyal Etkileşim ve Durağan Etkinlikler

Yüksek kaliteli, iyi tasarlanmış kentsel açık mekanların, kamusal alanlardaki yaşamın kalitesini artırdığı ve insanlara iyi bir kentsel yaşam sağladığı, bu nedenle toplumun birlikteliği ve kentin yaşanırılığı, güvenliği, sürdürülebilirliği ve canlılığını etkilediği belirtilmiştir (Cattell ve ark., 2008; Farida, 2013; Gehl, 2010; Jalaladdini ve Oktay, 2012; Lai ve ark., 2014; Nasution ve Zahrah, 2012; Tsitoura ve ark., 2014). Yüksek kaliteli kentsel açık mekânlar duyarlı, demokratik ve anlamlı (Mehta, 2014) insan boyutunu göz önünde bulunduran (Gehl, 2010) konfor, dinlenme, aktif ve pasif katılım, keşfetme, eğlence ve güvenlik sunan (Francis, 2003) özellikleriyle tanımlanmıştır. Aktif ya da pasif olsun, sosyal hayatın bir parçası olmak çeşitli insan ihtiyaçlarını karşılar ve kent sakinlerine çeşitli faydalar sağlar. Geliştirilen sosyal bağlar kullanıcıya psikolojik destek sağlar; saygı, aidiyet ve kimlik duygusunu geliştirir, sosyal bütünleşmeye yardımcı olur (Cattell ve ark., 2008; Matsuoka ve Kaplan 2008).

Sosyal etkinlikler çoğunlukla oturma, durma, bekleme ve insanları izleme gibi durağan etkinlikleri içerir (Simões Aelbrecht, 2016). Yürütülen bir çalışmada durağan etkinliklerin aktif etkinliklere göre oldukça uzun süreli olduğu ve çeşitli durağan etkinliklerin sokaktaki hayatın %89'unu içerdiğini tespit edilmiştir; aktif etkinlikler ancak %11 düzeyinde kalmıştır (Gehl, 2010). Woolley (2003) durağan tanımı yerine pasif etkinlikleri kullanmış ve çocuklar, bitki örtüsü, su, doğal hayat ve diğerlerinin etkinliklerini izleme, kitap

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

okuma, arkadaşlarla buluşma ya da kafeye gitme gibi etkinlikleri içerdiğini belirtmiş ve bu etkinliklerin kentsel açık mekânlarda en sık gerçekleşen etkinlikler olduğunu öne sürerek Gehl'i de desteklemiştir. Woolley'e (2003) göre; diğer insanlarla bir arada olmak, arkadaşlarla buluşmak, çocuklarla ilgilenmek, yabancılarla sohbet etmek gibi bazıları sosyal olan, günlük yaşamın karışıklığından uzaklaşıp düşünceleri toparlama gibi bazıları ise bireysel olan pasif etkinlikler, kentsel açık mekânların sağladığı iyileştirici fırsatları ortaya koyan zihinsel sağlığa yararlı olma ile ilişkilendirilebilir.

Mehta (2007) canlı/yaşanabilir kamusal alanların özellikle yapısal olarak sosyal olan, sabit ve sürdürülebilir çeşitli etkinliklere katılan bir grup insanın varlığıyla tanımlandığını belirtir. Bu pozisyonlar; ayakta durma, oturma, uzanma ve etkinlikler; konuşma, yemek yeme-içme, okuma, dizüstü bilgisayar kullanma, vitrin alışverişi, sigara içme, satış yapma, bir oyun oynama ya da müzik enstrümanı çalma, müzisyenleri dinleme vb. gibi etkinliklerdir (Mehta, 2007). Yani buradan oturma, durma, uzanma gibi sabit ve sürdürülebilir olan etkinliklerin ya da pozisyonların sosyalleşme ortaya koyan durumları daha iyi desteklediği sonucu çıkar. Sosyalleşme düzeyini kentsel açık mekânların başarısının bir göstergesi olarak kabul eden Whyte (1980), insanların nerede oturulacak yer varsa en çok orada oturma (orayı kullanma) eğilimi gösterdiğini tespit etmiştir. Oturma yerleri başarı için neden-sonuç ilişkisini tek başına açıklamaz ancak oturma yerlerinin olması öncelikli zorunluluktur. En etkileyici su öğeleri, en çarpıcı tasarımlar eğer oturulabilecek bir yer yoksa gelip oturmaları için insanları oraya çekemezler (Whyte, 1980). Gehl (1987), Whyte'nin (1980) ortaya koyduğu bu sonucu bütünüyle destekler: yalnızca oturma fırsatları olan yerlerde herhangi bir süre ile durma meydana gelir. Bu fırsatlar az ya da kötü ise insanlar yürüyüp giderler. Bu yalnızca insanların kentsel açık mekânlarda kısa süreli kalmaları anlamına gelmez aynı zamanda pek çok çekici ve kayda değer dış mekân etkinliğinin de önüne geçilmesi, engellenmesi demektir. Bu doğrultuda bundan sonraki kısımda

oturma etkinliği ile ilgili araştırmalardan bahsedilecektir.

3. Kentsel Açık Mekânlarda Oturma Etkinliği

Gehl (1987) kentsel açık mekânlardaki oturma yerlerinin çeşitliliğine vurgu yapar ve güneşte ve gölgede oturma, rüzgârdan korunmalı ve açık mekân kafelerinin hareketli donatıları, ayrıca basamaklar, kenarlar, babalar gibi informal olanaklılıklar gibi seçenekleri sunan mekânların daha sosyal ve iyi kullanımı için ana unsur olduğunu belirtir. Oturmakta olanlar fiziksel aktivitelere katılmazlarken gelip geçener için sosyal ortam ve informal gözetim sağlarlar ve oturma donatıları ve kafelerin olduğu yerler yürüyüşçüler için çekici güzergâhlar ve mola yerleri oluştururlar (Ward Thompson, 2013). Zaccharias ve arkadaşları (2004) tarafından San Fransisko avlularında yürütülen araştırma oturma yerlerinin önemini ortaya koyan bulguları destekler. Kamusal alanlardaki sosyal etkileşimin bir kazanç olduğuna görüşünden yola çıkan Burns (1997), araştırmasında bir kentsel açık alandaki oturma ve ayakta durma gibi sabit davranışların ve beraberindeki diğer davranışların oluşumunu, sosyalleşmeye katkıları bakımından irdelenmiştir. Çalışma alanı olan parktaki farklı yerlerin belirli ihtiyaçlara yönelik olarak tercih edildiğini ve buralarda oluşan etkinliklerin oturma ve beraberinde gerçekleşen durağan etkinlikleri içerdiğini saptamıştır (Burns, 1997).

Bulgularıyla oturma yerleri ya da oturma davranışının önemini vurgulayan başka araştırmalar da mevcuttur. Komşuluk birimleri açık mekanlarına ilişkin çalışmalar sakinlerin komşuları ve arkadaşlarıyla etkileşime girmek ve çocuklarını oynarken izlemek için uygun açık mekanlara ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir (Abu-Ghazze, 1996) ya da oturacak yerlerin olmayışıyla yaşadıkları hayal kırıklığı dile getirilmiştir (Cattell ve ark., 2008). Bir başka çalışma oturma donatılarının varlığının başarılı sosyal ve iyileştirici mekânların oluşumunda önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuştur (Spooner, 2014). Aynı araştırmada denekler oturma donatılarındaki eksikliğin önemli bir caydırıcı ve kısıtlayıcı faktör olduğunu belirtmiştir, ayrıca oturma donatıları ile sosyal

mekânlar arasında ilişki tespit edilmiştir (Spooner, 2014). Mehta (2014) oturma yerlerini kentsel açık mekânlardaki konfor duygusuna katkıda bulunan fiziksel bir karakter ve iyi bir kamusal mekânı canlı kılan önemli bir özellik olarak tanımlamıştır. Oslo kentinde 1998 yılında eski oturma donatıları yenileriyle değiştirilmiş ve oturma kapasitesi iki katından fazlaya (+%129) yükseltilmiştir. 1998 ve 2000 yıllarında öncesi ve sonrası şeklinde yapılan analizler yapılan değişikliklerin öncesinde alanda oturanların sayısının değişikliğe paralel olarak ikiye katlandığını (+%122) göstermiştir. Basitçe söylemek gerekirse oturma donatılarının iki katına çıkartılması oturan insanların da iki katına çıkartılması demektir (Gehl, 2010; Gehl ve Svarre 2013). Simões Aelbrecht (2016) oturma yerlerine dönüştürülmüş kenarların oturma ve insanların izleme gibi pasif ve aktif sosyal karşılaşmaları sağladığını belirlemiştir. Hadavi ve arkadaşları (2015) çalışmalarında insanların oturma donatıları olan kentsel açık mekân fotoğraflarını tercih ettiklerini ve bunlara ilişkin yaptıkları sınıflandırmalarda sosyal etkinlikler ve oturma alanlarına ilişkin fotoğrafların çakışmalar sergilediğini; tercih edilen oturma yerlerinin izole edilmiş oturma imkânlarına zıt bir şekilde sosyalleşmeyi teşvik ettiğini tespit etmişlerdir. Chen ve arkadaşları (2016) yürüttükleri araştırmada oturma etkinliklerinin ele aldıkları alanda gerçekleşen etkinliklerin %15'ini içerdiğini saptamışlardır. Birincil ve ikincil oturmalar durma etkinliklerinin %51,6'sını desteklemektedir, bu ise bu gibi donatıların ziyaretçileri belirli bir yerde kalmaları için teşvik edeceğinin göstergesidir (Chen ve ark., 2016).

4. Oturma Yerleri ve Donatılarının Tasarımı

Bir önceki kısımda literatür taraması oturma yerlerinin kentsel açık mekanlarda sosyal hayat ve canlılık bağlamında önemini ortaya koymuştur. Buna bağlı olarak farklı araştırmalarda oturma yerleri ve donatılarına ilişkin çeşitli özellikler tanımlanmaya çalışılmıştır. Ancak oturma yerlerinin tasarımını derinlemesine ve çeşitli yönlerden ele alan çalışmalar eksiktir. Bu kısımda oturma donatılarının tasarımına ilişkin hususlar ve kriterler geniş bir kapsam içerisinde ele alınmıştır. Geniş

çeşitlilikte oturma donatılarını da içeren kentsel mobilyalara ilişkin olarak Siu ve Wong (2015); tasarım, uygulama ve bakıma ilişkin faktörlerin önemli olduğunu, insanların bu kamusal donatılarla günlük hayatlarında etkileşime girme eğilimleri olduğundan, iyi planlanmış ve tasarlanmış sokak mobilyalarının sosyal hayatın sürdürülmesi ve geliştirilmesine yardımcı olan önemli servisler ve faydalar sağlayacağını belirtir. Bu nedenle oturma yerlerine ilişkin detaylı bilgiler çevresel tasarımcılar için sağladıkları pratik yararlar nedeniyle potansiyel bir değere sahiptirler.

Kent kalitesi çalışmasına dayalı olarak oturma donatılarının kalitesini değerlendirmek üzere dört değerlendirme ölçeği geliştirilmiştir (Gehl, 2010). Bunlar; hoş mikro iklimsel özellikler, arkası korunmuş bir şekilde mekânın sınırlarında ve iyi bir manzarayı içeren iyi bir konumlandırma, sohbete imkân sağlayacak uygun ses düzeyi ve kirliliğin olmaması. Bu çalışmada ise ele alınan gruplar davranışsal/işlevsel faktörler, konfor faktörleri ve algısal/psikolojik faktörlerdir. Ancak bazı faktörler birden fazla gruba yerleştirilebileceğinden gruplar arasında kesin ayrımlar yapmak mümkün değildir, bu nedenle gruplar az ya da çok çakışmalar gösterebilir (Tablo 1).

4.1. Davranışsal/İşlevsel Faktörler

Bu başlık altında oturma donatılarının biçimlenişi ve oturma davranışındaki çeşitlilikler ve kullanıcı farklılıkları tartışılmıştır.

4.1.1. Oturma Donatısının Biçimi ve Oturma Davranışında Çeşitlenmeler

Gehl (2010) bir ucunda yalnız kalma diğer ucunda sosyal gruplar içinde olma arasında değişen farklı fırsatları içeren oturma donatılarının tasarımının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu iki uç arasında değişen sosyalleşme düzeylerini destekleyen farklı oturma donatıları çeşitli kullanıcıları davet eder. Diğerleri ile arasına mesafe koymak isteyen kullanıcılar için uzun düz oturma sıraları uygundur (Gehl, 2010). Cooper Marcus ve Francis (1998) alana yalnız gelen, diğerlerinin yanında olup fakat göz teması kurmadan oturmak isteyen kullanıcılar için iki oturma türünü tanımlamıştır; basamaklar,

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

pervazlar, ya da düz oturma sıraları insanlar arasında doğal boşluklara izin verirken istenmeyen göz temasına zorlamazlar. Diğer seçenek de (ağaç-çiçek) saksılar etrafındaki dairesel oturmalarıdır, birbirleriyle bağlantısı olmayan çok sayıda kullanıcının farklı yönlere bakarken mahremiyetlerini sağlayarak oldukça yakın oturmalarına izin verirler (Cooper Marcus ve Francis, 1998). Oturma sıraları özel mekânı ve mesafeyi korumada iyiyken, iletişimi desteklemekte çok iyi değildirler. İki kişi için başlarını çevirip sohbeti sürdürmek kolaydır ancak grup halinde oturanlar için oturma sıraları çok davetkâr değildir (Gehl, 2010). Gehl (2010) oturma sıralarının gruplandırılarak "sohbet peyzajı" oluşturulmasından bahseder, bu terim mimar Ralph Erskine tarafından kullanılmış, projelerinde iki bankı ve bir masayı farklı açılarla konumlandırmış böylece hem insanların sohbet edebilmesini hem de masayı kullanabilmelerini amaçlamıştır. Oturma donatıları hafif açık açıyla konumlandırılmıştır böylelikle insanlar ister yalnız kalabilirlerken, isterlerse sohbet edebilirler (Gehl, 2010). Benzer şekilde Crankshaw

(2009) insanların rahatlıkla birbirlerine bakabilecekleri ve sohbeti teşvik eden şekilde oturma donatılarının kümelenmesini önermiştir. Hadavi ve arkadaşları (2015) da sosyalleşmeyi teşvik edecek şekilde tasarlanmış oturma donatılarının en çok tercih edilenler olduğunu saptamışlardır. Cooper Marcus ve Francis (1998) geniş ve arkalıksız oturmaları, birbirlerine dik açılar oluşturan oturma donatılarını ve içe dönük oturma oturmaları üç ve daha fazla sayılı gruplar için önermişlerdir. Hareketli sandalyeler ve masalar da sağlanabilir (Cooper Marcus ve Francis, 1998). Huang (2006) hem içbükey hem de dışbükey oturma donatılarının olduğu bir kentsel açık alanda içe dönük oturmalar sosyal etkileşimin dışadönük olanlara göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. İçbükey oturmalar görsel teması ve etkileşimi teşvik ederler. Dışbükey oturmalar ise görsel teması zorlaştırır ve sosyalleşmeyi teşvik etmez (Huang, 2006). Benzer yaklaşımın tasarlanan bir açık mekanda etkileşimi teşvik etme ya da yalnız kalmayı sağlama amaçlarıyla kullanıldığı tespit edilmiştir (Özkan ve ark., 2017).

Tablo 1. Oturma yerleri ve donatılarının tasarımına ilişkin faktörler

Davranışsal - İşlevsel Faktörler	Oturma donatısının biçimi ve Oturma davranışında çeşitlenmeler	<ul style="list-style-type: none"> • Düz/lineer oturma birimleri-dairesel oturma birimleri (Cooper Marcus ve Francis, 1998), • Oturma birimlerinin gruplandırılması, açlandırılması (Gehl, 2010), • Oturma donatılarının kümelenendirilmesi (Crankshaw, 2009) • Dik açılı, geniş ve arkalıksız oturmalar-hareketli sandalyeler ve masalar (Cooper Marcus ve Francis, 1998) • İç bükey (görsel temas)-dış bükey (yalnız kalma) oturmalar (Huang, 2006) • Yalnız kalma-sosyal gruplar/sohbet peyzajları (Gehl, 2010)
	Kullanıcı farklılıkları	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşlılar için oturma (Gehl, 2010; Swart ve ark., 2009; Ward Thompson, 2013; Yuang ve ark., 2016) • Gençler ve çocuklar (Gehl, 2010; Simões Aelbrecht, 2016)
Konfor Faktörleri	İklimsel-çevresel konfor	<ul style="list-style-type: none"> • Güneşli, gölgeli ya da ikisi arasındaki oturma yerlerinin varlığı ve bunlar arasında seçim yapabilme şansı (Whyte, 1980; Mehta, 2014; Niu ve ark., 2015; Tsitoura ve ark., 2014) • Termal konfor (sıcaklık, güneş (açıkta ve/ya da korunmuş) ve gölge, rüzgar ve nem) (Nikolopoulou ve Lykoudis, 2007; Crankshaw, 2009; Spooner, 2014; Tsitoura ve ark., 2014) • Rüzgâr kırıcılar, güneşlikler, bitki örtüsü, yeşil duvarlar ve diğer engeller gibi elemanların varlığı (Spooner, 2014). Ağaçların tepe tacı altına yeterli düzeyde oturma elemanının yerleştirilmesi ve gölgelik alanlar (Chen ve ark., 2016) • Gürültü ve kirlilik düzeyi (Spooner, 2014)
	Sosyal konfor	<ul style="list-style-type: none"> • Seçeneklerin varlığı: ön tarafta, arka tarafta, kenarlarda, güneşte, gölgede, gruplar halinde ya da yalnız oturmak (Whyte, 1980) • Kişisel tercih olasılığı (Cooper Marcus ve Francis, 1998; Spooner, 2014) • Birincil oturmalara ek olarak çok sayıda ikincil oturma seçenekleri (Cooper Marcus ve Francis, 1998; Gehl, 2010)
	Oturma donatılarının malzemesi ve miktarı	<ul style="list-style-type: none"> • Ahşap, beton, metal, karo ve taş (Cooper Marcus ve Francis, 1998; Hadavi ve ark., 2015) • Alan miktarı/oturulabilir yüzey miktarı (Whyte, 1980) • Oturma donatıları alanı = toplam kullanıcı sayısının yüzde beşi (Spooner, 2014)
Algısal-Psikolojik Faktörler	Psikolojik güvenlik	<ul style="list-style-type: none"> • Görsel hakimiyet ve görsel korunma (Mumcu, 2009; Mumcu ve ark., 2010) • Sınır etkisi (Gehl, 1987, 2010; Chang, 2002; Lyle, 1970)
	Yönlendirme ve estetik	<ul style="list-style-type: none"> • Diğer insanları izleme/kent hayatı/gelip geçen insanların manzarasına yönelme (Abu-Ghazze, 1999; Cooper Marcus ve Francis, 1998; Gehl, 2010; Lyle, 1970; Mumcu, 2002; Spooner, 2014) • İyi manzara: su, ağaçlar, çiçekler, iyi bir mimari ya da sanat çalışması gibi özel çekici elemanlar (Gehl, 2010) • Bitkilerin estetik katkısı (Chen ve ark., 2016; Gehl, 2010; Hadavi ve ark., 2015; Whyte, 1980) • Su öğesi içeren manzara (Düzenli ve ark., 2014; Farida, 2013; Gedik, 2003; Whyte, 1980)
	Birlik ve kimlik	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel kimlik, kent peyzajı ve mekân duygusuna katkı (Siu ve Wong, 2015) • Mimari bütünlük; oranlar, malzemeler, renkler ve detaylar (Gehl, 2010)

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

4.1.2. Kullanıcı Farklılıkları

Farklı kullanıcılar farklı özelliklere ve ihtiyaçlara sahiptirler. Oturma yerlerinin bu çeşitliliğe cevap vermedeki başarısı kamusal mekânların tüm kullanıcılar için davetkar olabilmesi bakımından önemlidir. Özellikle yaşlılar ve oturma yerlerinin tasarımı sıklıkla tartışılmıştır. Yung ve arkadaşları (2016) yaşlılar için sosyal etkileşimin fiziksel ve psikolojik sağlığa yararlarını vurgulamıştır. Yaşlılar için kentsel açık mekanların tasarım kriterlerini şöyle sıralamışlardır; açık mekan oturma donatısı/kent mobilyası/mekansal konumlar: dinlenmek için oturma donatıları, toplu alanlar, özel oturmalar ve sohbet yerleri (Yung ve ark., 2016). Ward Thompson (2013) sık aralıklarla oturma ya da mekansal bir desteğe yaslanma fırsatları sağlayan çevrelerin düşük enerji düzeylerine sahip olduklarından yaşlılar için önemli olduğunu belirtmiştir. Bu tür olanakların olmaması yaşlılar için dışarı çıkmaktan vazgeçmeleri ya da dış mekân etkinliklerinin sınırlandırılması demektir (Ward Thompson, 2013). Düzenli ve Özkan (2016) yaşlıların kentsel açık mekân kullanımına yönelik araştırmalarında yaşlıların oturma ve beraberinde gerçekleşen sohbet, temiz hava alma, arkadaşlarla buluşma, çay içme gibi etkinlikleri ağırlıklı sergilediklerini tespit etmiş, bu tür etkinliklerin yaşlıların psikolojik sağlığı ve toplumsal konumları açısından önemini dile getirmişlerdir. Gehl (2010) yetişkinler ve yaşlıların daha fazla konfor arayışında olduklarını ve oturacakları yeri seçtiklerini belirtmiştir. Arkalıklı ve kolluklu, materyaller bakımından da iyi bir oturma imkânı sağlayan oturma donatıları gibi konforlu mobilyaların grupların oturma ve bir süre alanda kalmalarında belirleyicidirler (Gehl, 2010). Yaşlıların ihtiyaçları ve özelliklerine bağlı olarak bir oturma donatısı tasarlamayı amaçladıkları çalışmalarında Swart ve arkadaşları (2009) Gehl'e benzer şekilde oturmanın konforlu olması ve iyi bir oturma pozisyonunu teşvik etmesi gerektiğini, mobilyanın konfor ve güvenlik için arkalıklı olması gerektiğini belirtir. Flamanlar ve yaşlıların antropolojik özelliklerine bağlı olarak oturma donatısının yüksekliği, genişliği ve derinliğini tanımlamışlardır (Swart ve ark., 2009).

Gehl (2010)'a göre çocuklar ve gençler herhangi bir yerde be herhangi bir şey üzerinde oturabilirler. Konfor, iklim ve materyaller çok önemli bir rol oynamaz (Gehl, 2010). Gençler için sınırlar-kenarlar sosyal kimliklerini test etmekte en iyi yerlerdir çünkü yabancılarla etkileşim daha az risklidir. Bu özellikle kenarlardaki ve arkalardaki oturmalar için geçerlidir, burarda başkaları tarafından görülmeye ve konfor arasında iyi bir denge sağlanmıştır (Simões Aelbrecht, 2016).

4.2. Konfor Faktörleri

Mehta (2014) kentsel açık mekânlardaki konforun algılanan güvenlik düzeyi, konuma ve insanlara aşinalık, hava koşulları, fiziksel koşullar ve elverişlilik gibi çok çeşitli faktörlerle etkilendiğini belirtir. Spooner (2014) yeterli oturma donatısı, uygun ses düzeyleri, konforlu mikro iklim ve bitki örtüsüne görsel erişimi konfor faktörleri olarak tanımlamıştır. Bu başlık altında iklimsel/çevresel konfor, sosyal konfor ve materyal/oturma donatılarının miktarı ele alınacaktır. Yazarlar psikolojik konforu da konfor başlığının bir yönü olarak tanımlamıştır ancak algısal/psikolojik faktörler başlığında da önemli role sahip olduğundan bu faktör o başlık altında tartışılmıştır.

4.2.1. İklimsel/Çevresel Konfor

Açık mekânları kullanan insanlara dayatılan çevresel koşullar buralardaki deneyimlerini güçlendirebilir ya da olumsuz etkileyebilir. Kentsel açık mekanların tasarımına çevresel beklentileri de dahil etmek açık mekanların kullanımını artırır (Nikolopoulou ve Lykoudis, 2007). İklimsel koşullar özellikle mikro düzeyde sıcaklık, güneş (açıkta ve/ya da korunmuş) ve gölge, rüzgâr ve nem konfor duygusunu etkiler ve kentsel açık mekânlardaki etkinliklerin desteklenmesinde önemlidir (Gehl, 2010; Mehta, 2014).

Mevcut araştırmalar güneş ışınlarının kentsel açık mekanların kullanımında ana çekicilerden biri olduğunu göstermektedir (Whyte, 1980; Mehta, 2014; Tsitoura ve ark., 2014). Pek çok çalışma bahar aylarında güneşin önemli bir faktör olduğunu ancak sıcak yaz aylarında insanların

gölge aradığını ortaya koymuştur. Bu nedenle güneş ışınlarının kontrolü önemli bir faktördür ve açık mekanın canlılığında belirleyicidir (Whyte, 1980; Mehta 2007, Tsitoura ve ark., 2014). Whyte (1980) güneşli, gölgeli ya da ikisi arasındaki yerlerin varlığının ve seçim şansının açık mekâna ilişkin iyi bir deneyimin oluşturulmasındaki önemini vurgulamıştır.

Sıcaklık da güneş ışınlarının bahar aylarında hoş yaz aylarında ise rahatsızlık verici olarak algılanması durumunu değiştiren bir iklimsel faktördür. Literatür araştırması eğer insanlar kentsel mekanlarda oyalanacaklarsa konforlu bir sıcaklığa ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur (Nikolopoulou & Lykoudis, 2007; Crankshaw, 2009; Spooner, 2014; Tsitoura ve ark., 2014). Termal konforun sağlanması bölge ve iklime göre değişir. İklimle bağlı olarak güneşli gölgeli alanların karışımı, aşırı rüzgâra karşı korunma ya da hafif serin esintilere maruz bırakma gibi seçenekler gerekli olabilir (Crankshaw, 2009). Bir araştırmada yaz aylarında gölgeli alanların tercih edilirken sonbahar ve kış aylarında güneşe maruz kalan yerlerin daha tercih edilir olduğu ortaya koyulmuştur (Nikolopoulou & Lykoudis, 2007). Niu ve arkadaşlarının (2015) bulguları termal konforu iyileştirmesi nedeniyle gölge düzeylerinin ziyaretçi sayısını etkilediğini ortaya koymuştur.

Çok sayıda araştırmacı kentsel açık mekânlarda iklimsel faktörlerin önemini vurgulamıştır. Mehta (2014) doğal iklimi değiştiren insan yapımı koşulların sonucu olan iyi mikro-iklim koşullarının açık mekânlardaki etkiliklerin desteklenmesinde bir zorunluluk olduğunu belirtir. Açık mekanları konforlu hale getirecek geniş bir yayılıma sahip çevresel koşullar altında buraların kullanımını teşvik edecek tasarım özelliklerinin dahil edilmesi önerilir. Kullanıcıları güneş, gölge ve rüzgâra maruz bırakan ve/ya da koruyan çeşitli koşulların oluşturulması, güneş ve rüzgâra maruz kalmadan kaynaklanan sert mikro-iklimsel özellikleri hafifletecek rüzgâr kırıcılar, güneşlikler, bitki örtüsü, yeşil duvarlar ve diğer engeller gibi elemanların varlığı önerilir (Spooner, 2014). Gehl'a (2010) göre insanların zaman geçirmek için alana çekilmek istediği mikro-iklim özelliklerinin zorlayıcı

olduğu yerlerde bu özellikleri iyileştirmek her zaman mümkündür. Peyzaj tasarımı, yeşil çitler, çitler ihtiyaç olan yerlerde korunma sağlayacaktır (Gehl, 2010). Ağaçların tepe tacı altına yeterli düzeyde oturma elamanının yerleştirilmesi ve gölgelik alanlar oluşturulması önemlidir (Chen ve ark., 2016).

Diğer çevresel faktörler gürültü ve kirlilik düzeyleridir. Kabul edilebilir gürültü düzeyi 55 desibeldir (ABD Çevresel Koruma Bürosu tarafından tanımlanmıştır) (Spooner, 2014). Kentsel açık mekânlarda oturma donatıları yerleştirilirken özellikle yoğun trafiğin olduğu alanlara yakın yerlerden gaz, toz kirliliği ve gürültüyü engellemek için sakınılmalıdır.

4.2.2. Sosyal Konfor

Sosyal konfor Whyte (1980) tarafından ileri sürülmüştür, seçenek demektir: ön tarafta, arka tarafta, kenarlarda, güneşte, gölgede, gruplar halinde ya da yalnız oturmak. Fiziksel konfora ek olarak sosyal konfor da önemlidir. Whyte (1980) seçeneklerin alanın tasarımıyla kaynaştırılması gerektiğini ve en iyi durumun mekânsal özelliklerin oturulabilirliğe uygun hale getirilmesi ve artırılması olduğunu belirtir. Bu kısıtların, kenarların oturulabilir hale getirilmesi ya da diğer düz yüzeylerin masa ya da oturma olarak iki işlev görmesini sağlamaktır. Farklı insanlar farklı şekillerde oturmak isterler ve yeterince seçenek verildiğinde her kullanıcı kendisine en iyi uyan konumu arayacaktır. Böylece çeşitli kullanıcılara hizmet edebilmek için her açık mekân konum ve oturma pozisyonu olarak çeşitli oturmalar sağlamalıdır. Oturma donatıları bu çeşitliliği yansıtmalı ve tek tip oturmalarından uzak durulmalıdır; seçeneklerin artırılması gerektiği gerçeğini göz ardı eder ve kullanıcıların kişisel tercih olasılığını sınırlandırır ve tek bir oturma tipine uyum sağlamaya zorlar (Cooper Marcus & Francis, 1998; Spooner, 2014). Geniş çeşitlilikte oturma seçeneklerinin sunulmasıyla oturma donatıları açık mekâna daha fazla sayıda insanı çekecek ve buraları çeşitli şekillerde kullanmalarına imkan verecektir (Spooner, 2014). Gehl (2010) de bu duruma dikkat çekmiştir; konforlu, uygun birincil oturmalara ek olarak çok sayıda ikincil oturma seçeneklerinin genellikle gerekli olduğunu, buralarda insanların

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

informal ve spontane şekillerde dinlenmek ya da etrafı izlemek üzere oturabileceğini belirtir. Çok çeşitli nesnelere oturma amacıyla kullanılabilirler; heykel tabanları, basamaklar, kayalar, babalar, heykeller ve çeşmeler ya da kentteki zeminler gibi. Oturmaya talebin çok olduğu günlerde ikincil oturmalar seçeneklere değerli bir katkıda bulunacaktır. İkincil oturma seçenekleri basamaklar, saksılar, kaideler vb. gibi elemanlar olabilir dolayısıyla yılın herhangi bir zamanında gerekli olduklarında oturma donatısı olarak kullanılabilirler (Gehl, 2010).

Kentte yeterli ve çeşitli oturma seçeneklerinin olması birincil ve ikincil oturmaların kombinasyonu ile sağlanabilir. Birincil oturmalar arkalıklı, kolluklu asıl oturma donatılarıdır: banklar, sandalyeler ve kafe sandalyeleri gibi. Her koşulda oturma donatılarının arkalık ve kollukları bir süre alanda durmak isteyenlere konfor sağlayacak ya da oturup kalkarken destek almak isteyen yaşlılara yardımcı olacaktır (Gehl, 2010). Hepsi oturma donatısı olmayan çok sayıda oturma yeri sunan bir avlu alanda insanlar yokken boş algılanmayacaktır. İkincil oturmalar, çim alanlar, manzaraya bakan basamaklar, oturma duvarları tasarımın heykelsi etkisinin bir parçası olurken insanlar olmadığında da ıssız görünmeyecektir (Cooper Marcus & Francis, 1998).

4.2.3. Oturma Donatılarının Malzemesi ve Miktarı

Oturma donatılarının malzemesi de konfor duygusu üzerinde etkilidir (Gehl, 2010). Cooper Marcus & Francis (1998) ahşap sıcak ve konforlu bir malzeme olarak tanımlamıştır; diğer malzemeler daha soğuk ve serttir fakat ikincil oturmalarda kullanılabilirler. Bunlar beton, metal, karo ve taş olabilir. Hadavi ve arkadaşları (2015) ahşap oturma donatılarının katı formlu, metal ve beton olanlara tercih edildiğini tespit etmişlerdir. Kaba dokulu ahşap ya da beton gibi malzemelerden sakınılması gerektiği, kıyafetlere zarar verebileceği belirtilmiştir (Cooper Marcus & Francis, 1998). Malzemeye ilişkin diğer bir durum da hava koşullarına uygunluğudur. Özellikle su tutmayan ya da hızlı kuruyan malzemeler genellikle yağmurlu iklimlerin olduğu kentlere daha iyi uyum sağlayacaktır.

Farklı çalışmalar kentsel açık mekânların başarılı olmak için içermesi gerektiği oturma miktarını saptamaya çalışmışlardır. Whyte (1980) her 30 ayak/kare açık alan için 1 ayak/kare oranını önermiştir. Bir başka öneri kullanıcı sayısını baz alır; oturma donatıları alanın toplam kullanıcılarının yüzde beşine yeterli olması öngörülür (Spooner, 2014).

4.3. Algısal/Psikolojik Faktörler

Bu başlık altında çevreye ilişkin algısal özellikler irdelenmiş ve psikolojik güvenlik, yönelme ve estetik ve birlik ve kimlik tartışılmıştır.

4.3.1. Psikolojik Güvenlik

Psikolojik güvenlik çevre üzerinde kontrolü sağlama, mahremiyet elde etme ve sosyal ve psikolojik olarak kaybolma duygusunu engelleme ile ilişkilidir. İnsanın mekânsal davranışı güvende olma duygusu tarafından büyük ölçüde etkilenir. Görsel hakimiyet ve görsel korunma, oturma yerlerinin sağlanması gereken olanaklıklar olarak tanımlanmıştır (Mumcu, 2009; Mumcu ve ark., 2010). Kesintisiz görme imkânı görsel korunma iken gözlerden uzak kalma imkânı görsel korunmadır böylece bu iki olanaklılığın bir araya gelişiyle görsel hâkimiyet görsel korunma teorisi ortaya koyulmuştur (Appleton, 1975). Oturma davranışı ve bu teori arasındaki ilişkiyi ele alan bir araştırmada görsel hâkimiyet, görsel korunmanın yer tercihini etkilediği saptanmıştır (Mumcu, 2009). Oturma yerlerine ilişkin çevrenin benzer olanaklılığını Gehl (1987, 2010) sınır etkisi olarak tanımlamıştır. Binaların cepheleri ve mekânın sınırları boyunca konumlandırılan oturma yerleri mekânın ortasında olanlara tercih edilirler; insanlar fiziksel çevrenin özelliklerinden destek almaya çalışırlar. Nişler ya da başka iyi tanımlı noktalardaki oturma birimleri ve kişinin arkasının korunmuş olduğu oturma yerleri daha az tanımlı olanlara tercih edilirler (Gehl, 1987). Buralarda insanların arkası korunmuştur ve ön tarafına ilişkin duysal araçları konumu rahat bir şekilde idare eder. Mekânda olup bitene ilişkin geniş bir manzara sağlanmıştır ve arkadan yaklaşacak tehlike ya da sevimsiz sürprizler yoktur. Dahası burada mikro-iklimsel koşullar da uygundur (Gehl, 2010). Bu

açıklamaları destekleyen araştırmalar mevcuttur. Chang (2002) en çok tercih edilen oturma yerlerinin sınırlardakiler olduğunu tespit etmiştir. Lyle (1970) insanların mekânın sınırlarında toplanma eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur.

4.3.2. Yönlenme ve Estetik

Oturma yerlerinin yönlenmesinde çeşitliliğin önemini belirtir; bu insanların otururken neyi görebildiğinin çeşitliliğini içerir zira insanlar gelip geçenleri, suyu, bitki örtüsünü, uzaktaki manzarayı, yakındaki etkinlikleri ve benzeri gibi durumları izleme ihtiyaçları bakımından farklılaştıkları gibi güneş gölge olarak da durumlarına bağlı olarak az ya da çok düzeylerde çeşitlilik sergilerler. İnsanlar diğer insanların çekimine kapılırlar (Abu-Ghazze, 1999, Spooner, 2014). Bu nedenle kent hayatı ve insanların manzarası özellikle çekici ana unsurlardan biridir ve insanlar diğer insanların gelip geçtikleri yerlere doğru çekilirler (Cooper Marcus ve Francis, 1998; Gehl, 2010). En fazla insan kalabalığının olduğu manzara-ya doğru oturma donatılarını yönlendirmek kullanıcılara önemli bir olanaklılık sağlar. Lyle (1970) insanların diğer insanların olduğu yerlerde olmayı tercih ettiklerini belirtir. Ana sirkülasyondan uzakta ve izole haldeki yerlerin diğerlerine oranla daha az kullanıldığı görülmüştür. Pek çok kullanıcı yüzünü diğer insanların etkinliklere katıldığı ya da heykel su gibi özelliklerin olduğu yere dönmeyi tercih ettiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Mumcu (2002) geniş bakış açısına sahip ve sokaktaki insanların etkinliklerinin gerçekleştiği yerlere bakan oturma donatılarının diğerlerinden daha uzun süreyle kullanıldığını ortaya koymuştur.

İyi manzara aynı zamanda su, ağaçlar, çiçekler, iyi bir mimari ya da sanat çalışmaları gibi özel çekici elemanları da içerir, bireyler bu gibi bileşenlerin iyi bir manzarasını izlemek ister (Gehl, 2010). Chen ve arkadaşları (2016) çalışma alanında ağaçların tepe tacı etrafındaki etkinliklerin alanın diğer yerlerine göre önemli düzeyde fazla olduğunu saptamıştır. Çalışma alanındaki kullanıcıların neredeyse yarısının ağaçların tepe tacı alanının yaklaşık 2 metrelik tampon alanında bulunduğunu belirlemişlerdir

(Chen ve ark., 2016). Başka bir çalışmada yeşil elemanlarla özellikle de ağaçlarla çevrili oturmaların diğerlerinden daha çok beğenildiği saptanmıştır (Hadavi ve ark., 2015). Estetik özellikleri yanında kentteki yeşil elemanlar sembolik değere de sahiptirler. Yeşil elemanların varlığı rekreasyon, güzellik, sürdürülebilirlik ve doğanın çeşitliliğine ilişkin mesajlar verir (Gehl, 2010). Whyte (1980) ağaçların oturma yeri ile daha yakın ilişkili olması gerektiğini belirtir. Çalışmalarında en çok tercih edilen oturmaların akan manzaraya bakan ve konforlu bir şekilde bir ağacın altında olma hoşluğunu sağlayan yerler olduğunu saptamışlardır. Ağaçlar memnuniyet verici bir çevrelenmişlik sağlar, insanlar kucaklanmış ve korunmuş hissediler. Tasarımcılar oturma yerlerini ve ağaçları tasarımlarda bir araya getirmeye teşvik edilmelidirler. Ayrıca koruluklar şeklinde bitkilendirme yapılması da teşvik edilmelidir (Whyte, 1980).

İlginç objeler ya da özelliklerin varlığı, su ögesi gibi, kentsel mekânın kullanımını teşvik eden bir başka faktördür (Farida, 2013). Su peyzaj tasarımında önemli bir elemandır, suyun varlığı insanların çevresel tercihlerini önemli düzeyde artırır. Ancak su elemanı mekânın fiziksel özellikleri ve çevreleyen alanda gerçekleşen etkinliklerle uyumlu olmalıdır. Aynı zamanda insanların etkinlikleri ile ilişkili psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını da karşılamalıdır (Düzenli ve ark., 2014). Şelaleler, su duvarları, hızlı akan sular sakin havuzlar gibi su elemanlarının görüntüsü, verdiği his ve sesi önemli çekicilik kaynağıdır (Whyte, 1980). Su elemanlarına sahip mekânlar kentte yaşayıp günlük iş yaşantısının ritminden yorgun düşmüş insanların psikolojik ihtiyaçlarını (dinlenme, stresten kurtulma, doğayla uyum sağlama, sosyalleşme ve eğlenme gibi) karşılarlar (Huang, 1998). Gedik (2003) kullanıcıların izleme, oturma, sohbet etme ve dinlenme gibi etkinlikleri durağan ya da çok az hareketlilikteki su elemanları ile ilişkilendirdiklerini saptamıştır. Özetle su, ağaçlar, çiçekler, fiskiyeler ve mimari gibi diğer çekici manzaralar kentsel açık mekân tasarımının bir parçası olmalıdır. Bunlardan birkaçı bir araya getirildiğinde manzara daha da çekici kılınmış olur. Gehl (2010) manzaralar ve bakış yönlerinin dikkatli bir

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

şekilde ele alınmasının iyi kent kalitesi çabalarının bir parçası olması gerektiğini belirtir.

4.3.3. Birlik ve Kimlik

Oturma yerlerinin tasarımı kentsel açık mekân tasarımının bir parçası olmalıdır. Ancak genellikle oturma donatıları genellikle kent mobilyası kataloglarından seçilen ve sonradan tasarıma eklenen bir unsur olarak görülmektedirler. Kent mobilyası tarihi ya da modern olsun yerel kimliğe, kent peyzajına ve mekân duygusuna önemli katkılar yapar (Siu & Wong, 2015). Bütün parçalar mimari bir bütüne dönüştürüldüğünde; oranlar, malzemeler, renkler ve detaylar mekânın diğer özelliklerini güçlendirir ve zenginleştirir (Gehl, 2010). Bu nedenle oturma yerlerinin tasarımı açık mekanın tasarım sürecine dahil edilmeli ve mekanın biçimlenişi, renkleri, oranı, yönleri ve dokusuyla bir birlik oluşturmalıdır. Ne yazık ki standartlaştırılmış kent mobilyaları kimiksiz bir yayılma duygusu ortaya koymakta, görsel monotonluk üretmektedir (Siu & Wong, 2015). Oturma yerlerinin tasarımı mekândan ayrı bir şekilde ele alındığında ve tasarım elemanlarıyla birlik sağlanamadığında açık mekân içerisinde boşlukta yüzen donatılar karşımıza çıkar. Bu rastlantısal bir planlamayı yansıtır ve temel psikolojik konuları göz ardı eder. Ayrıca rastlantısal tasarlanmış detaylar, malzemeler ve renkler mekânın görsel düzeninin bozar (Gehl, 2010).

5. Sonuç

Kentsel açık alanlar kentlerin önemli bir bileşenidir; buralarda gerçekleşen sosyal hayatın kent yaşamına ve kentlilere katkısı yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Kentlilere sunduğu sosyal faydalar çok yönlü ve vazgeçilmez olan kamusal alanların toplum olma duygusunu geliştirmek, sosyalleşmeyi teşvik etmek, kimliğin gelişimine katkıda bulunmak, demokratik dışavurumlara sahne oluşturmak, geçmişten günümüze sürekliliği sağlamak vb. gibi pek çok faydalar sağladığı belirtilmiştir. Bu nedenle kentsel alanların daha başarılı olmasını sağlayan özelliklerin üzerinde sıklıkla durulmuş, neden bazıları insanlarla doluyken bazılarının boş kaldığı irdelenmiştir. Araştırmalar bekleme, oturma

yaslanma, dinlenme gibi durağan etkinliklerin varlığının sosyalleşmeye yönelik etkinliklere zemin hazırladığını, bu etkinliklerin varlığının bir alanın kullanımını ve canlılığını ortaya koyduğunu belirtir. Bu etkinliklere zemin sağlayan özelliklerin olmadığı alanlar cansız ve ıssız kalmaya mahkûmdur. Özellikle oturma ve beraberrinde gerçekleşen etkinlikler kentsel kamusal alanların başarısında önemlidir. Çünkü ancak oturmaya ilişkin fırsatların olduğu yerlerde insanların belirli bir süreyle durması ve diğer etkinliklere katılması mümkün olur. Araştırmalar en kalabalık kamusal alanların diğerlerine göre daha fazla oturma yerleri içerenler olduğunu göstermiştir; insanlar nerde oturma yerleri varsa oralarda oturmakta, böylece buralarda daha fazla seçmeli ve sosyal etkinlikler oluşmakta bu ise canlılığı ortaya koymaktadır. Sosyal hayatın oluşumunda bu denli önemli olan oturma yerlerinin tasarımı nasıl olmalıdır. Farklı çalışmalar farklı özelliklere odaklanmıştır ancak bu konuyu derinlemesine ve geniş kapsamlı olarak ele alan çalışmalar eksiktir. Bu çalışmada kentsel açık mekânlardaki oturma yerlerinin tasarımına ilişkin hususlar detaylıca ele alınmış, farklı açılardan tartışılmış ve mevcut literatürle örneklendirilmiştir. Oturma yerlerinin tasarımına yönelik olarak davranışsal/işlevsel, konfor ve algısal/psikolojik başlıkları altında çok sayıda faktör tartışılmıştır. Sonuç olarak sosyalleşmeyi teşvik edecek oturma yerlerinin tasarımının çok sayıda faktörün değerlendirilmesi ve göz önünde bulundurulmasını gerektirdiği ortaya konulmuştur. Farklı kullanıcıların, farklı ihtiyaçları ve beklentilerine cevap verebilecek oturma tek başına kalma ve sosyalleşme seçenekleri arasında çeşitlilik içermeli; iklimsel, sosyal ve malzeme olarak konfor sağlamalı, psikolojik güvenlik ve estetik ihtiyaçlara destek verebilmeli; insanlara kent hayatını ve diğer insanları izleyebilme ve doğal unsurlarla temas etme imkânı sağlayabilmeli, içinde bulunduğu alanla biçim, oran, doku, renk gibi tasarım elemanları bakımından birlik sağlayabilmeli ve alanın kimliğine katkı sağlamalıdır. Bu koşulları ortaya koyan oturma donatıları ait oldukları alanın fiziksel kalitesini geliştirir, böylece sosyalleşme de gelişerek kent hayatına olumlu katkı sağlar.

Ortaya koyulan bu faktörlerin oturma yerlerinin tasarımına katkı düzeyleri nasıldır? Bir oturma yerinin tercihini etkileyecek en önemli faktörler nelerdir? Tasarım sürecinde öncelik kazanan

durumlar ve özellikler hangileridir? Bu araştırmada bu gibi soruların yanıtları tartışılmamıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalar bu faktörlere odaklanıp kullanıcılar açısından önem düzeyleri ortaya koyulabilir.

KAYNAKÇA

- Abu-Ghazze, T.M. (1996). Reclaiming public spaces in space: the ecology of neighborhood open the town of Abu-Nuseir, Jordan. *Landscape and Urban Planning*, 36, 197-216.
- Abu-Ghazze, T.M. (1999). Housing layout, social interaction, and the place of contact in Abu-Nuseir, Jordan. *Journal of Environmental Psychology* 19, 41-73.
- Appleton, J. (1975). *The Experience of Landscape*. John Wiley & Sons Inc., Surrey, 308.
- Burns, A. (1997). *Design Recommendations for an Outdoor Public Space in Downtown Edmonton, Alberta*. Master Thesis, University of Alberta.
- Cattell, V., Dines, N., Gesler, W. & Curtis, S. (2008). Mingling, observing, and lingering: Everyday public spaces and their implications for well-being and social relations. *Health & Place*, 14, 544-561.
- Chang, H.Y. (2002). *Human Behavior Patterns in Office Building Plaza: Three Case Studies in Downtown Dallas*. Master Thesis, the University of Texas Arlington.
- Chen, Y., Liu, T. & Liu, W. (2016). Increasing the use of large-scale public open spaces: A case study of the North Central Axis Square in Shenzhen, China. *Habitat International*, 53, 66-77.
- Cooper Marcus, C. & Francis, C. (1998). *People Places: Design Guidelines for Urban Open Space* (Second Edition). Wiley, New York, 384.
- Crankshaw, N. (2009). *Creating Vibrant Public Spaces: Streetscape Design in Commercial and Historic Districts*. Island Press, Washington, 240.
- Düzenli, T., Mumcu, S., Yılmaz, S., & Özbilen, A. (2014). Water reflections on the social dimension of place: Different waterscapes and related activity patterns. *SDU Orman Fakültesi Dergisi*, 15, 148-157.
- Düzenli, T. ve Özkan, D. G. (2016). Examination of urban parks based on the psychosocial needs of older people. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4(35), 34-42.
- Farida, F. (2013). Effects of outdoor shared spaces on social interaction in a housing estate in Algeria. *Frontiers of Architectural Research*, 2, 457-467.
- Francis, M. (2003). *Urban Open Space; Designing for User Needs*. Landscape Architecture Foundation, Island Press, Washington, 96.
- Gedik, T. (2003). *Farklı Su Öğelerinin Psikolojik Etkileri ve Mekansal Etkinliklerle Bütünleşmesi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Gehl, J. (1987). *Life between Buildings: Using Public Space*. Van Nostrand Reinhold, New York, 216.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Island Press, Washington, 269.
- Gehl, J. & Svarre, B. (2013). *How to Study Public Life*. Island Press, Washington, DC, 200.
- Hadavi, S., Kaplan, R., & Hunter, M.C.R. (2015). Environmental affordances: A practical approach for design of nearby outdoor settings in urban residential areas. *Landscape and Urban Planning*, 134, 19-32.
- Huang, S-C.L. (1998). *A study of people's perception of waterscapes in built environments*. Doctoral Dissertation, Texas A&M University, Texas, USA.
- Huang, S-C.L. (2006). A study of outdoor interactional spaces in high-rise housing. *Landscape and Urban Planning*, 78, 193-204.
- Jalaladdini, S., & Oktay, D. (2012). Urban Public Spaces and Vitality: A Socio-Spatial Analysis in the Streets of Cypriot Towns. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, 664-674.
- Lai, D., Zhou, C., Huang, J., Jiang, Y., Longa, Z., & Chena, Q. 2014. Outdoor space quality: A field study in an urban residential community in central China. *Energy and Buildings*, 68, 713-720.

The Factors Related to the Design of Open Space Seating Furniture and Locations

- Lyle, J.T. (1970). People Watching in Parks; a Report from France and California. *Landscape Architecture October*, 31-51, 52.
- Matsuoka, R.H., & Kaplan, R. (2008). People needs in the urban landscape: Analysis of Landscape And Urban Planning contributions. *Landscape and Urban Planning*, 84, 7-19.
- Mehta, V. (2007). Lively Streets Determining Environmental Characteristics to Support Social Behavior. *Journal of Planning Education and Research*, 27, 165-187.
- Mehta, V. (2014). Evaluating Public Space. *Journal of Urban Design*, 19(1), 53-88.
- Mumcu, S. (2002). *Açık Mekânlardaki Yer Tercihlerinin, Mekânsal Özellikler Açısından İncelenmesi: Trabzon, Atapark Örneği*. Yüksek lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Mumcu, S. (2009). *Açık Mekânlarda Davranış Konumları: Oturma Davranışının Değişiminin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Mumcu, S., Düzenli, T., & Özbilen, A. (2010). Prospect and refuge as the predictors of preferences for seating areas. *Scientific Research and Essays*, 5(11), 1223-1233.
- Nasution, A.D., & Zahrah, W. (2012). *Public Open Space Privatization and Quality of Life, Case Study Merdeka Square Medan*. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 36, 466-475
- Nikolopoulou, M., & Lykoudis, S. (2007). Use of outdoor spaces and microclimate in a Mediterranean urban area. *Building and Environment*, 42, 3691-3707.
- Niu, J., Liu, J., Lee, T., Lin, Z., Mak, C., Tse, K.-T., Tang, B.-S., & Kwok, K.C.S. (2015). A new method to assess spatial variations of outdoor thermal comfort: Onsite monitoring results and implications for precinct planning. *Building and Environment*, 91:263-270.
- Özkan, D. G., Alpak, E. M., & Var, M. (2017). Design and construction process in campus open spaces: A case study of Karadeniz Technical University. *Urban Design International* doi:10.1057/s41289-017-0041-0
- Project for Public Spaces. (2000). *How to Turn a Place Around: A Handbook for Creating Successful Public Places*. Project for Public Spaces Inc., New York, 125s.
- Rivlin, L.G. (1994). Public spaces and public life in urban areas. In: Neary, S.J., Symes, M.S., Brown, F.E. (Eds.) *The Urban Experience: A People-Environment Perspective*, 289-296. Taylor & Francis Group, London.
- Simões Aelbrecht, P. (2016). 'Fourth places': the contemporary public settings for informal social interaction among strangers. *Journal of Urban Design*, 21(1), 124-152, DOI: 10.1080/13574809.2015.1106920
- Siu, K.W.M. & Wong, K.S.L. (2015). Flexible design principles: Street furniture design for transforming environments, diverse users, changing needs and dynamic interactions. *Facilities* 33(9/10), 588-62.
- Spooner, D. (2014). Enhancing Campus Sustainability through SITES and Socially Equitable Design. *Planning for Higher Education Journal*, 42(4), 30-45.
- Swart, T., Molenbroek, J., Langeveld, L., Van Brederode, M., & Daams, B.J. (2009). Outdoor Seating Design to Facilitate Social Interaction among Older Adults. *Ergonomics in Design: The Quarterly of Human Factors Applications*, 17(4):4-27. doi: 10.1518/106480409X12487281963737
- Tsitoura, M., Tsoutsos, T. & Daras, T. (2014). Evaluation of comfort conditions in urban open spaces. *Application in the island of Crete*. *Energy Conversion and Management*, 86, 250-258.
- Ward Thompson, C. (2013). Activity, exercise and the planning and design of outdoor spaces. *Journal of Environmental Psychology* 34, 79-96.
- Woolley, H. (2003). *Urban Open Spaces*. Spon Press, London, 208s.
- Whyte, W.H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Places, New York, 125 s.
- Yung, E.H.K., Conejos, S., & Chan, E.H.W. (2016). Social needs of the elderly and active aging in public open spaces in urban renewal. *Cities*, 52, 114-122.
- Zacharias, J., Stathopoulos, T., & Wu, H. (2004). Spatial Behavior in San Francisco's Plazas the Effects of Microclimate, Other People, and Environmental Design. *Environment and Behavior* 36, 5, 638-658.